

A mesterhegedű

Zoli 1930-ban született Szeghalmon. Apjának, az egykori atlétabajnoknak fatelepe volt a község határában, a vasúti sín mellett. A család a telepen álló földszintes, fehérre meszelt, háromszobás házban élt. Az egyetlen gyermek, Zoli a helyi gimnáziumba járt, tagja volt az önképzőkörnek, sőt, a borszagú, szakállas Miskolczy tanár úrtól hegedülni is szépen megtanult. Esténként bécsi klasszikusokat, keringőket és magyar nótákat játszott a konyhában, míg édesanyja a cseleddel a levest főzte, apja pedig ingujjban és nadrágtartóban az üzleti könyveket ellenőrizgette a konyhaasztalon.

A fiú zenei tehetségének híre hamar elterjedt a nagycsaládban, és Zolit, barmicvója alkalmából, egyik, jómódú anyai nagybátyja igazi mesterhegedűvel lepte meg. No, nem egy Stradivarival vagy Guarnierivel, hanem csak egy aranybarna, cirmoshátú, meleg-telt hangú, hazai mesterművel, amely a legendás Pirátműhelyből került ki egykor. Zoli imádta a hegedűjét, ezüstkapcsos fekete tokban, kordbársony kendőbe csavarva tartotta polcán, az ágya fölött. Megesett, hogy nem is kívánt játszani rajta, mégis elő-elővette, simogatta, nézegette, tisztogatta, és lehunyt szemmel szagolgatta a hangszer barna testét.

1944. március 19-én Magyarországot megszállták a németek. Két nap múlva Zoliék házában három udvarias, de szigorú magyar detektív jelent meg, akik Zoli apját mint sportköri vezetőt, vagyis prominens zsidót letartóztatták, majd magukkal vitték Budapestre. Zoli a ház ajtajában állva láthatta, amint csokornyakkendős apja szürke zakójában mosolyogva integet a vonat ablakából, és biztatóan azt kiáltja, „Vigyázzatok magatokra! Hamarosan hazajövök!” Szavát megszegte: soha többé nem jött haza.

Májusban azután a szeghalmi zsidókat mind gettóba terelték. Mielőtt Zoli elhagyta volna otthonát, bélyeggyűjteményét barátjára, Bartos Lacira, hegedűjét pedig zenetanárára, Miskolczy tanár úrra bízta, akik mindketten ígéretet tettek arra, hogy e kincseket mindaddig megőrzik számára, amíg a munkatáborból haza nem tér. Zolit és édesanyját, Ancsit még május végén előbb Szolnokra, majd vonaton Auschwitzba szállították. A szelekciónál a sovány, de erős Ancsi a munkások közé került, Zoli pedig tizenhat esztendősnak hazudta magát. „Sechzehn”, kiáltotta vigyázzban állva, apjáéhoz hasonló érces hangján, jutalmul életben hagyták.

A táborban anya és fia külön részlegbe került. Csupán nyolc hónap múlva, a láger kiürítésekor, a januári menetben találkoztak újra, és miután az őrseg elmenekült, egymást támogatva, rongyosan, kopaszon és csontsoványan együtt is indultak vissza Magyarországra.

Zoli az egyik romos raktárépületben talált egy kétkerekű kézikocsit, ezen húzta haza Szlovákián át harminckilós, tífuszos édesanyját. Budapesten kissé megpi-

hentek, majd vonatra szálltak, leutaztak Szeghalomra, ám a fatelepet és a házat kifosztva találták, ismeretlen személyek még a tisztaszoba parkettáját is felfejtették és elvitték. Bartos Laci azonban hamarosan megjelent a bélyeggyűjteménnyel, néhány egykori szomszéd pedig hosszas magyarázkodás közepette vagy titokban a ház elé csempészve néhány bútort és edényt is visszaadott. Sajnos Miskolczi tanár úr az oroszok elől nyugat felé menekült, így Zoli a mesterhegedűjét nem szerezhette vissza.

Zoli Szeghalmon fejezte be a középiskolát kitűnő eredménnyel, majd 1948-ban, édesanyját otthon hagyva Pestre, rokonokhoz költözött, ahol a bölcsészkaron orosz nyelvet és népművelést, a pártiskolán pedig marxizmus-leninizmust, valamint politikai gazdaságtant tanult, nagy lelkesedéssel. Mikor '53-ban elvégezte az egyetemet, orosz tanári állást kapott a pártiskolán, és végre elvehette feleségül szerelmét, Jutkát. Az ifjú pár a pártiskola kollégiumában lakott egy kétszer háromméteres szobában, amelyben csak egy ágy és asztal fért el, ám Zoli nem is kívánt többet az élettől. Csupán a hegedűje hiányzott neki nagyon.

Időközben, 1953-ban anyja, Ancsi Pestre költözött, eladta a házat és a telepet, és a megtakarított pénzén vett a fiának egy tűrhető hegedűt, ez azonban semmiképpen nem pótolta az igazi mesterhegedűt. Zoli minden úton-módon igyekezett felkutatni Miskolczi tanár urat, ám a tanár neve sem az élők, sem a halottak hozzáférhető névsoraiban nem szerepelt. Zoli nappal lelkesen építette a kommunizmust, esténként azonban Maximka-hajú felesége kerek vállát átölelve gyakran álmódzott arról, hogy egyszer majd kinyitja a hegedűtok ezüst kapcsait, a kordbársony kendőből előveszi mesterhegedűjét, simogatja, nézegeti, és behunyt szemmel szagolgatja a hangszer barna testét.

Elérkezett '56 ősze, és Zoli ifjú nejevel együtt lelkesen írta és nyomtatta az orosz nyelvű röplapokat, amelyek a szovjet katonákat a magyar nép jogainak elismerésére, illetve hazájukba való visszatérésre buzdították. Csakhogy a szovjetek nem hallgattak Zoliékra, hanem november 4-én hajnalban tankjaikkal elfoglalták a várost. November 5-én reggel Zoli és felesége, Jutka szomorúan és tanácstalanul feküdtek az ágyban, mikor kinyílt az ajtó és Ancsi lépett be rajta. Rekedt hangján ráparancsolt fiára, hogy azonnal keljen fel, s utazzék asszonyostul Bécsbe. Zoli megpróbált ellenkezni, ám mikor Ancsi életében először felpozta, majd kiabálva kijelentette, hogy nem kívánja egyetlen fiát akasztófán lógva látni, mégiscsak engedett az anyai akaratnak. Judittal együtt összepakoltak hát, és mindent hátrahagyva három nap múlva Bécsbe, onnan egy olaszországi táborba, újabb néhány hét múltán pedig Londonba értek.

Londonban ekkoriban nem volt szükség orosz tanárra, ráadásul se Zoli, se Jutka nem tudott egy kukkot sem angolul. A segítőkész angolok azonban mindent jól megszerveztek. Először is Zoliék kaptak egy, a korábbinál jelentősen nagyobb szobát valamelyik iskola kollégiumában. Jutka hamarosan álláshoz jutott egy textilüzemben, Zolit pedig beírták rádióműszerésznek. Az éles eszű fiú hamar kitanulta a szakmát, és eközben felébredt érdeklődése a fizika iránt is. Az '56-os menekülteket támogató alap, illetve az egyik lelkes tanár segítségével beiratkozott a londoni egyetemre, ahol munka mellett öt éven át fizikát hallgatott, majd 1963-ban fizikusi diplomát szerzett. Furcsa módon egy Észak-Atlanti Szövetség által pénzelt atomfizikai projektnél kapott csak jó állást, úgyhogy fele-

ségével, nemrég született kislányával, Katalin és kisfiával, Tamással a hatvanas évek végén, mindenét hátrahagyva Olaszországba kellett költöznie. A következő évtizedeket a család felváltva hol Angliában, hol Franciaországban, hol pedig Olaszországban töltötte. Zoli elismert atomfizikus, majd oxfordi fizikaprofesszor lett, Jutka pedig szorgalmának, intelligenciájának, valamint kényszerűen sokoldalú nyelvtudásának köszönhetően különféle múzeumokban talált mindig érdekes munkát.

Zoli ekkoriban, noha fékezhetetlen kamasz leánya elég sok fejfájást okozott neki, alapjában boldog életet élt. Feleségével általában baloldali meggyőződésű kelet-európaiakkal járt össze, oroszul beszélgettek egymással filozófiai, művészeti és politikai témákról, illetve a disszidensek lelki problémáiról. Zoliék emellett bejárták Európát, sőt, a hetvenes évek közepétől még Magyarországra is eljutottak, ahol elkésérítette őket az itthoniak gyáva nyomorúsága és cinizmusa.

Zoli legszívesebben a műemlékekben gazdag és kellemes éghajlatú Olaszországban töltötte nyarait. Ilyenkor Jutkával ősi városok lépcsőit rótták, múzeumokba jártak, vagy csak üldögéltek a kabócapirregéses, tengerillatú, tintakék estében, és figyelték az akkoriban még szenvedélyes, hangos és sokgyermekes olasz életet. Éjjelente azonban Zoli őszülő hajú felesége vállát átölelve gyakran álmodozott arról, hogy egyszer majd kinyitja a hegedűtok ezüst kapcsait, a kordbársony kendőből előveszi mesterhegedűjét, simogatja, nézegeti, és lehunytt szemmel szorgolgtatja a hangszer barna testét.

Telt-múlt az idő, Ancsi a nyolcvanas évek elején meghalt, Zoli pedig még a huszadik században nagyapa lett. Először lánya ajándékozta meg egy szép, angol fiúunokával, majd fia is három szép, német gyermekkel. Lánya megtérve a kalandos ifjúságból, egyetemi tanárként dolgozott Londonban, fia, Tamás pedig egy szintén londoni biztosítónál töltött be igazgatói állást.

Zoli hetvenesztendősen nyugdíjba ment, feladta oxfordi lakását, és mindenét hátrahagyva Olaszországba költözött. Egy Róma alatti kis faluban vett emeletes házat. Feleségével együtt itt élt teljes nyugalomban, hol a soklépcsős hegyi falu utcáit róva, hol esténként Rómába buszozva, koncerteket, múzeumokat és mozikat látogatva. Jutka néhány év múlva megbetegedett és elhunyt. Zoli megsiratta szeretett asszonyát és kedves társát a száműzetésben, ám addigi életmódján mégsem változtatott.

Zoli most nyolcvannyolc éves. Barna bőrével, ősz szakállával, élesen metszett profiljával jellegzetes olasz öregúrnak néz ki. Amennyire az ilyesmi nyolcvannyolc esztendősen lehetséges, boldog. Ám éjjelente, Jutka hiánya mellett, nyitott szemmel fekvé ágyán gyakran álmodozik arról, hogy egyszer, valamikor tán csoda történik, s hipp-hopp meglesz az igazi hegedűje is.

Akkor majd ismét kinyithatja a tok ezüst kapcsait, a kordbársony kendőből előveheti cirmoshátú mesterhegedűjét, és kedvére simogathatja, nézegetheti, szorgolgtathatja a hangszer barna testét. Aztán talán még játszhat is rajta egy kicsit, a konyhában, a szüleinek.